

เด็กแว้น : จากปัญหาสังคมสู่การเป็นพลเมืองที่ดี

ดร. พรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา¹

บทนำ

“เด็กแว้น” คำ ๆ นี้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา หากแต่การรู้จักอย่างกว้างขวางเช่นนี้น่ากลับไม่ใช่ในทางที่ดีนัก เพราะเมื่อกล่าวถึงเด็กแว้นสิ่งที่คนทั่วไปในสังคมจะนึกถึงมักจะเป็นภาพของเด็กกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะผู้ชายที่ขี่รถจักรยานยนต์ส่งเสียงดัง ๆ รบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญบริเวณแหล่งชุมชน ช้าร้ายยังมีการแข่งขันกันเองบนถนนหรือทางสาธารณะซึ่งไม่ใช่ที่สำหรับแข่งรถจักรยานยนต์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอีกด้วย

มุมมองหนึ่งเด็กเหล่านี้อาจจะมองว่าการกระทำของตนเองไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนเพราะตนเองทำในสิ่งที่รักและชอบ เลยเถิดไปถึงการอ้างว่าไม่ได้ทำให้ใครเสียชีวิตเพราะเสียงดังของรถจักรยานยนต์ทั้ง ๆ ที่ข่าวการเกิดอุบัติเหตุจากการแข่งขันกันแล้วพลาดพลังทำให้คนที่ไม่รู้เรื่องเสียชีวิตก็มีอยู่บ่อยครั้ง รวมไปถึงมองการขับขี่รถจักรยานยนต์ว่าเป็นสิทธิของตนที่สามารถกระทำได้ โดยไม่ได้นึกถึงความเดือดร้อนของสังคม เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่เรื่องเรื่องแปลกที่สังคมจะมองเด็กแว้นเป็นส่วนเกิน เป็นปัญหาสังคม จนกลุ่มเด็กแว้นกลายเป็นกลุ่มคนที่อยู่ชายขอบของสังคมปกติ

โดยจากงานวิจัยส่วนใหญ่มักจะพบคำตอบจากปัญหาของเด็กแว้นในทำนองที่ใกล้เคียงกัน คือเด็กแว้นมักเป็นกลุ่มที่ถูกสังคมทอดทิ้ง เป็นกลุ่มเด็กชายขอบของสังคม ดังนั้นการออกมารวมตัวกันนำไปสู่การ “สร้างตัวตน” และสร้างการยอมรับ “การได้รับการยอมรับ” จึงดูเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จากการศึกษาสังคมไม่ยอมรับไปสู่การยอมรับกันภายในกลุ่ม การยอมรับที่เกิดจาก “ความจริง” ไม่ว่าจะจากการขับรถผาดโผน การสามารถทำท่ายกกฎหมายและขับขี่รถจักรยานยนต์หนีดตำรวจจราจรได้²

ช้าร้ายจากปรากฏการณ์การบาดเจ็บอย่างรุนแรงและการเสียชีวิตจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของเด็กวัยรุ่นที่เราพบเห็นนั้นเป็นเพียงปรากฏการณ์ส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นจากผิวน้ำในมหาสมุทรเท่านั้น ส่วนอื่น ๆ ของภูเขาน้ำแข็งที่ซ่อนอยู่คือการกระทำรุนแรงของเด็กวัยรุ่น โดยมีรถจักรยานยนต์เป็นเครื่องมือ อาทิ การมีเพศสัมพันธ์ที่ฉาบฉวยและไม่ปลอดภัย การเสพยา ชื้อ และจำหน่ายยาเสพติด การใช้อาวุธเพื่อต่อสู้กันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ³

ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้หลายภาคส่วนมีความพยายามที่จะแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขอย่างพื้นฐานในเบื้องต้นเช่นการกวดขันวินัยจราจร การตั้งด่านตรวจเพื่อสกัดจับ การออกกฎหมายมาควบคุมทั้งตัวผู้ขับขี่และผู้ปกครอง การมีมาตรการที่เข้มข้นขึ้นหลังการจับกุมอย่างการยึดของกลาง การนำไปอบรม การนำไปปรับทัศนคติ หากแต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าไม่ได้ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นลดน้อยลงเลย กลับกันปัญหายังดูเหมือนว่าทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิมเสียด้วยซ้ำ

จากปัญหาที่ดูหนักหนาสาหัสที่ผู้เชี่ยวชาญเกริ่นมาทั้งหมดนี้และด้วยผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองของชาติในอนาคต อีกทั้งยังเป็นรากฐานสำคัญของประเทศที่จะช่วยกันสร้างช่วยกันพัฒนา ต่อยอด ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า แต่หากรากฐานไม่มั่นคงแข็งแรงตั้งแต่ต้น

¹ นายศษมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

² ‘เป็นที่ผู้กระทำและถูกกระทำ’ เด็กแว้นในฐานะวัฒนธรรมวัยรุ่น , <https://thematter.co/pulse/steet-racing-as-culture/49808>

³ Dark Side of Life: เดินเข้าไปในโลกของคนใน , https://waymagazine.org/panadda_cham/

อนาคตของประเทศก็ไม่สามารถเดินไปข้างหน้าและตั้งมั่นอยู่ต่อไปได้ การแก้ไขปัญหาโดยการสร้างความ เป็นพลเมืองให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้จึงมีความสำคัญ เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาประเทศ เพราะหาก สมาชิกของสังคมใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี ได้จัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองขึ้นมาและ ก็ประสบความสำเร็จ จนกลายเป็นตัวอย่างให้ประเทศต่าง ๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น พลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างความสำเร็จในการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก⁴ แต่การจะทำดังว่านั้นต้องเรียนรู้อะไร ต้องทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร เป็นสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจและ พิจารณากันอย่างถี่ถ้วนและจริงจัง

บทความนี้จะนำท่านมาสู่การทบทวนและพิจารณาถึงเหตุและผลของการกระทำ ของกลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่า “เด็กแว้น” รวมไปถึงพิจารณาการผลักดันแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะทำให้เด็กแว้น เหล่านี้พัฒนาจาก “ปัญหาสังคม” และ “คนชายขอบ” กลายเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐเพื่อการสร้างอนาคต ของประเทศต่อไป

เด็กแว้น : ที่มา ที่ไป ทำไมถึงต้องเป็น

เด็กแว้น หมายถึง เด็กที่มีอายุประมาณ 15 - 28 ปี ขับรถจักรยานยนต์ออกไปเป็นกลุ่ม ในเวลากลางคืน มีลักษณะการแต่งกาย ทรงผม รวมถึงรสนิยมการฟังเพลง ที่คล้าย ๆ กัน ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำ ๆ นี้ไว้ว่า เด็กแว้น หมายถึง "วัยรุ่นผู้ชายที่ชอบเร่งเครื่องรถจักรยานยนต์ให้มีเสียงดัง แว้น ๆ"⁵ กลุ่มเด็กเหล่านี้จะมีเอกลักษณ์ที่เป็นที่จดจำคือเด็กแว้นมักจะใส่กางเกงขากระบอก 3 ส่วน ลายสก็อตหรือกางเกงยีนกระบอกปลายลากพื้น พร้อมเสื้อสกรีนหรือเสื้อปัก หรือเสื้อที่สกรีนชื่อนักร้องวง ต่าง ๆ และส่วนใหญ่จะใส่รองเท้าแตะหรือไม่ก็รองเท้าผ้าใบ⁶

เด็กแว้นจะมีทรงผมที่เป็นทรงยอดนิยมโดยที่เป็นการตัดผมด้านข้างสั้นและไว้ผมด้านหลังยาว เรียกกันว่าทรง “รากไทร” หรือบางคนก็ปล่อยผมยาวไปเลย⁷

เด็กแว้นส่วนใหญ่นิยมนัดพบกันบริเวณถนนรอบเมือง (สำหรับต่างจังหวัด) หรือตามรอยต่อ ของเขตปริมณฑล (สำหรับในกรุงเทพฯ ฯ หรือปริมณฑล) ลานพระบรมรูปทรงม้า แยกกองทัพภาคที่ 1 หน้าสวนอัมพร ถนนพระราม 5 ถนนกาญจนาภิเษก (ตลิ่งชัน - สุพรรณบุรี) หรือที่นัดพบจุดสำคัญอีกที่หนึ่ง คือบริเวณสะพานพุทธ วันที่สะดวกที่สุดที่สามารถนัดพบกันได้คือวันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์⁸

จากปากคำของวัยรุ่นรายหนึ่งที่เคยเป็นเด็กแว้นมาก่อนได้กล่าวว่าสิ่งที่สนุกมากที่สุดของเด็กแว้น คือ การซิ่งรถจักรยานยนต์หนึ่ตำรวจเพราะตื่นเต้นกว่าซิ่งแข่งกันเอง ต้องลุ้นว่าจะรอดหรือไม่ แต่ส่วนใหญ่ด้วยความเร็วขนาดนั้นจะเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์เกี่ยวกัน เสี่ยงต่อการเสียชีวิตเนื่องจากเมื่อล้ม

⁴ ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย , http://www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M10_452.pdf

⁵ <https://th.wikipedia.org/wiki/เด็กแว้น>

⁶ เฟิ่งอ่าง

⁷ เฟิ่งอ่าง

⁸ เฟิ่งอ่าง

มีรถจักรยานยนต์อีกหลายคันวิ่งตามมาพร้อมทับเราทุกเมื่อ ขณะเดียวกันช่วงซูลมุนอาจมีเสียงป็นดังขึ้น ไม่รู้มาจากพวกเดียวกันหรือตำรวจ แต่เพื่อนเคยโดนลูกหลงเสียชีวิตมาแล้วโดยไม่รู้ว่าเป็นใคร⁹

การเป็นเด็กแว้นจึงอาจเริ่มต้นขึ้นเพียงจากแค่ความต้องการแสดงออก การอยากได้รับความยอมรับจากคนรอบข้าง การต้องการเป็นจุดสนใจจากเพศตรงข้าม และพัฒนาการไปเรื่อย ๆ จนไม่อาจคาดเดาได้ว่าในอนาคตข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้น

จากวัยรุ่นที่เสพติดความสนุกสนานในลักษณะชอบความป่วนอันเนื่องมาจากปัญหาพัฒนาการโดยตรง ไม่ว่าจะล้มเหลวเรื่องการเรียน ทำให้พวกเขาไปแสวงหาความสนใจหรือการได้รับการยอมรับนอกห้องเรียน โดยจิตแพทย์ ระบุว่า พฤติกรรมของเด็กแว้นถือเป็นพฤติกรรมการเสพติดชนิดหนึ่ง ซึ่งเวลาเด็กเสพความตื่นเต้นบ่อย ๆ ก็จะติด เช่นเดียวกับ การติดเกมหรือติดการพนัน¹⁰

จากที่ผู้เชี่ยวชาญมาข้างต้นเป็นข้อมูลคร่าว ๆ ของการเริ่มต้นเป็นเด็กแว้นแต่ในทางวิชาการ ก็มีผู้สรุปสาเหตุของการที่เด็กธรรมดา ๆ จะกลายเป็นเด็กแว้นไว้ทั้งหมดสามประการคือ¹¹

1. วิธีการขายรถจักรยานยนต์ของตัวแทนจำหน่ายต่าง ๆ ในรอบหลายปีที่ผ่านมาที่มีการออกกิจกรรมส่งเสริมการขาย (Promotion) เพื่อล่อใจอย่างมากมาย เช่น ไม่ต้องดาวน์ ผ่อนน้อย ผ่อนนาน เป็นต้น

2. ครอบครัวตามใจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากเด็กแว้นที่ถูกดำเนินคดีมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุน้อยคงไม่สามารถที่จะมีเงินซื้อรถจักรยานยนต์ด้วยตนเองแน่นอน การอ้างเหตุผลต่าง ๆ นานาของเด็กเพื่อให้ผู้ปกครองซื้อรถจักรยานยนต์ให้จนผู้ปกครองยินยอมที่จะซื้อให้ด้วยความตามใจโดยไม่ทราบว่ารถจักรยานยนต์ที่ซื้อมานั้นถูกนำไปใช้อย่างไรจึงเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหา

3. สื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะหากเป็นเมื่อสักยี่สิบปีที่แล้วการนัดพบกันเพื่อทำสิ่งใดสักอย่างอาจจะเป็นเรื่องยากกว่าจะได้รับรู้กันทั่วถึง แต่การที่มีสื่อสังคมออนไลน์ทำให้การนัดพบกันทำได้ง่ายขึ้นเพราะปัจจุบันเพียงแค่ดุ่มเพียงปุมเดียวคุณก็สามารถเผยแพร่ข่าวสารออกไปได้กว้างขวาง การนัดพบกันเพื่อแข่งขันจึงไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป พร้อมกันนี้สื่อสังคมออนไลน์ยังถูกใช้เป็นสถานที่เผยแพร่แสดงออก รวมไปถึงระบายความในใจของเด็กแว้นอีกด้วย

ดังนั้น หากพิจารณากันดี ๆ แล้วก็จะทราบว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่เต็มไปด้วยความซบซ้อน เป็นวัยที่ต้องเผชิญกับความยุ่งเหยิงของชีวิต ทั้งจากตัวเอง จากฮอร์โมน จากครอบครัวและจากความคาดหวังของสังคม วัยรุ่นอาจเป็นวัยที่ดูก้าวร้าว แต่จริง ๆ ในตัวเด็กวัยรุ่นเองก็มีแง่มุมของความอ่อนไหว เต็มไปด้วยความรู้สึก มีความเปราะบางในแบบของตัวเอง วัฒนธรรมแบบวัยรุ่นมี “การต่อต้าน” เป็นหัวใจอยู่แล้ว เพราะในสมัยหนึ่งเราทุกคนต่างก็หัวดี้อ อยากทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่และสังคมห้าม อยากจะเอาชนะกรอบและกฎเกณฑ์ทั้งหลายที่อยู่รอบตัว สำหรับการเป็นเด็กแว้น การทำทายเป็นจะข้ามไปสู่เส้นของกฎหมาย ของความปลอดภัย ของชีวิต แต่นั่นแหละ เพราะความท้าทายที่มีชีวิตเป็นเดิมพันนี้เลยทำให้เลือดที่ร้อนอยู่แล้วของวัยรุ่นยิ่งเดือดสะใจเข้าไปใหญ่¹²

⁹ เกาะติดเด็กแว้น กับชีวิตติดหล่ม , <https://highlight.kapook.com/view/39737>

¹⁰ 'เด็กแว้น-เด็กแซบ' , <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634797>

¹¹ สรุปความจาก , ซ้ำแหละแว้นป่วนเมือง , <http://www.tnews.co.th/contents/327193>

¹² อ่างแล้ว , 'เป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ' เด็กแว้นในฐานะวัฒนธรรมวัยรุ่น

ปัญหาและความรุนแรงในปัจจุบัน

ไม่มีใครปฏิเสธว่าปัญหาสังคมปัญหาหนึ่งในปัจจุบันคือปัญหา “เด็กแว้น” ซึ่งนอกจากจะเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นแล้วยังเป็นปัญหาที่ภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเด็ดขาด ตัวอย่างที่พบได้บ่อย ๆ ตามหน้าหนังสือพิมพ์ก็จะเป็นการปิดถนนสาธารณะเพื่อแข่งขันกัน การสร้างความเดือดร้อนรำคาญด้วยการส่งเสียงดังที่มาจากเครื่องยนต์ของรถจักรยานยนต์

ตัวผู้ขับจักรยานยนต์เองอาจจะมองว่าการขับจักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูงเป็นเรื่องท้าทาย เป็นเรื่องของลูกผู้ชาย แต่สิ่งที่น่ากลัวมากที่สุดคงหนีไม่พ้นการใช้ถนนสาธารณะเป็นลานประลองความเร็วจนเกิดอุบัติเหตุตามมามากมาย และสิ่งนั้นคือการขับซิ่งที่ทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายถึงชีวิตตามข่าวที่มีรวมตัวของจักรยานยนต์กว่า 20 คัน ขับซิ่งจักรยานยนต์แข่งขันกันมาบนถนนเกษตร – นวมินทร์ แต่มีรถคันหนึ่งเกิดเสียหลักพุ่งชนเข้ากับรถจักรยานยนต์ของผู้อื่นที่อยู่บริเวณนั้นจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตในเวลาต่อมา โดยที่เจ้าของรถจักรยานยนต์ผู้ก่อเหตุเป็นของเยาวชนอายุเพียง 18 ปีเท่านั้น¹³

ไม่เว้นแม้แต่อุบัติเหตุที่เกิดกับตัวเด็กแว้นเองเนื่องจากการพยายามหลบหนีการจับกุมหรือการใช้ความเร็วที่เกินขีดจำกัด ตัวอย่างแรกผู้เขียนขอยกตัวอย่างอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้ความเร็วที่มากเกินไป จากข่าวที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรแสนสุข จังหวัดชลบุรี ได้รับแจ้งมีเหตุรถจักรยานยนต์ล้มและมีผู้เสียชีวิตบนถนนสุขุมวิท ช่วงหน้าสถานีตำรวจทางหลวง 2 กองกำกับการ 3 กองบังคับการตำรวจทางหลวง ผังขาเข้าศรีราชา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่จึงรีบไปตรวจสอบพร้อมแพทย์เวร โรงพยาบาลชลบุรี พร้อมด้วยหน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรศมีมณีนรัตน์ ในที่เกิดเหตุพบร่างนายธนะพล อินทอง อายุ 18 ปี ใส่กางขาสั้นลาย สวมเสื้อยืดสีดำ นอนเสียชีวิตสภาพศีรษะแตกมันสมองกระจายเกลื่อน ที่พื้นถนนมีรอยรถจักรยานยนต์ล้มครูดเป็นทางยาว แต่ไม่มีรถจักรยานยนต์ในที่เกิดเหตุ

สอบถามผู้ที่เห็นเหตุการณ์ ทราบว่าผู้ตายขับซิ่งรถจักรยานยนต์มาเป็นกลุ่มประมาณ 30 คัน แล้วเกิดเฉี่ยวกันล้มลง ผู้ตายศีรษะขาดพื้นเสียชีวิตบริเวณที่เกิดเหตุ ส่วนเพื่อนได้ซิ่งรถจักรยานยนต์ของผู้ตายหลบหนีไป ต่อมากลุ่มเพื่อนทราบว่าตำรวจต้องการรถจักรยานยนต์ของผู้ตายจึงนำรถมาคืน เป็นรถจักรยานยนต์ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้สอบสวนเพื่อนผู้ตายถึงสาเหตุรถล้มเพราะสาเหตุใด จะได้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป¹⁴

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นตัวอย่างที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อชุมชนอีกทั้งยังต้องใช้กำลังเจ้าหน้าที่จำนวนมากในการเข้าจับกุมเมื่อเวลาสามนาฬิกา ของวันที่ 31 มีนาคม 2561 สถานีตำรวจนครบาลท่าข้าม นำโดย พลตำรวจตรี สุรเชษฐ์ หักพาล รองผู้บัญชาการตำรวจท่องเที่ยว สนธิกำลังตำรวจจากกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด , กองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว, กองบัญชาการตำรวจนครบาลภาค 9, กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ, กองบัญชาการตำรวจจราจร และทหารสังกัดกองพลทหารราบที่ 9 กวดขันจับกุมกลุ่มเด็กแว้นซึ่งออกรวมตัวกันสร้างความเดือดร้อนรำคาญบนท้องถนนในพื้นที่ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ภาค 9 อาทิวราห์ ถนนกาญจนาภิเษก ถนนพระราม 2 ถนนเพชรเกษม และถนนเอกชัย สามารถจับกุมผู้ต้องหา ได้ทั้งสิ้น 91 คน เป็นชาย 84 คน หญิง 7 คน โดยเป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี ถึง 45 คน สามารถยึด รถจักรยานยนต์ได้ทั้งสิ้น 90 คัน คุมตัวผู้ต้องหาพร้อมของกลาง

¹³ แว้นจับกลุ่มแข่งซิ่ง ชน จยย.ชาวบ้านดับคาที่ , <https://news.mthai.com/general-news/648129.html>

¹⁴ เด็กแว้นรวมตัวซิ่งกว่า 30 คัน เฉี่ยวกันเอง ล้มตายอนาล 1 , <http://www.one31.net/news/detail/2301>

ส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีในท้องที่ ๆ ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการแจ้งข้อหาแก่ผู้ขับขี่และซ้อนท้าย โดยรถจักรยานยนต์ที่ทำผิดกฎหมายและถูกจับกุมทั้ง 91 คน แบ่งเป็นการขับขี่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยจำนวน 8 คน ทำผิด และการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติจราจรขนส่งทางบก อาทิ อุปกรณ์ไม่ครบและดัดแปลงสภาพรถ รวม 81 คน ทั้งนี้ มีผู้ต้องหาชาย 2 คน ที่ผลตรวจปัสสาวะออกมาเป็นสีม่วงจากการเสพยาบ้า ซึ่งต้องถูกจับส่งบำบัดด้วยเช่นกัน¹⁵

ผู้เขียนยกตัวอย่างเพียงสองตัวอย่างของเด็กแว่นเพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน แต่ว่าเพียงสองตัวอย่างที่กล่าวถึงนี้ก็เห็นถึงความเสียหายที่เป็นปัญหาใหญ่โตของสังคม เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงปัญหาการขับขี่รถจักรยานยนต์เท่านั้น แต่รวมไปถึงอุบัติเหตุ คนเสียชีวิตทั้งคนขับเองหรือผู้อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ชำร่วยยังมีปัญหาหาเสพติดพ่วงเข้ามาอีกด้วย

พลเมืองคืออะไร

แนวคิดการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นวิธีการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ให้ความสนใจมาก เพื่อที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันมีความมั่นคงและปลอดภัยสำหรับสังคมตะวันตกให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองเป็นอย่างมาก และพลเมืองก็รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดได้อย่างชัดเจน พลเมือง (Citizen) หรือ ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในยุคสังคมกรีกและโรมันถือเป็นต้นแบบของประชาธิปไตย และมีพัฒนาความเป็นเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ประชาชนเข้าใจสภาพการณ์ทางสังคมกว้างมากขึ้น ผลจากการติดต่อสื่อสารกันทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ดังนั้นศตวรรษที่ 21 มีผู้นำรัฐต่าง ๆ หยิบเอา “ความเป็นพลเมือง” เป็นเครื่องมือพัฒนาการอยู่ร่วมกัน และส่งเสริมระบบการเมืองการปกครองก้าวไปสู่ความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และประเทศนั้น ๆ ต้องปลูกฝังรากฐานความรู้ความเป็นพลเมือง ให้สืบทอดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน¹⁶

ตามความหมายเบื้องต้น “พลเมือง” หมายถึง พลละกำลังของประเทศซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ ซึ่งหมายรวมถึง ประชาชนที่มีสัญชาติไทย มีสิทธิหน้าที่ เสรีภาพภายใต้กฎหมายไทย แตกต่างจากชาวต่างชาติที่เข้าเมืองมาเพื่อประกอบธุรกิจ เพื่อการท่องเที่ยวหรือหลบหนีเข้าเมือง บุคคลเหล่านี้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นการอยู่ชั่วคราวไม่ถือว่าเป็นพลเมืองของไทย และในความหมายนี้พลเมืองไทย หมายถึง บุคคลที่มีความเป็นไทย มีศิลปวิทยา มีธรรมเนียม ประเพณีความเชื่อถือ ความคิดจิตใจที่จะรักษาความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นอยู่ในตนเองและสามารถที่จะถ่ายทอดความเป็นไทยสืบทอดไปยังคนรุ่นหลังอย่างถูกต้องและเหมาะสมความเป็นพลเมืองไทย ซึ่งหมายถึงการนำความเป็นไทยมาใช้ให้เกิดประโยชน์รวมทั้งการคิดค้นปรับปรุงดัดแปลงความเป็นไทยให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระบอบประชาธิปไตย คือ ระบบการเมืองที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เจ้าของอำนาจอธิปไตยที่ปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มีหลักการที่สำคัญคือหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการใช้เหตุผล และหลักการยอมรับเสียงข้างมาก¹⁷

¹⁵ รวบเด็กแว่นเกือบ 100 คนซึ่งป่วนพื้นที่ บก.น. 9 , <https://www.posttoday.com/social/general/546192>

¹⁶ ความเป็นพลเมือง , <https://th.wikipedia.org/wiki/ความเป็นพลเมือง>

¹⁷ ความหมายพลเมือง , <https://teerapon2550.wordpress.com/ความหมายพลเมือง>

โดยคำว่า “พลเมือง” มาจากภาษาลาตินว่า eiver (พลเมือง) ซึ่งเคยใช้ในยุคโบราณเกี่ยวกับ ประชาธิปไตยในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคกลางคำ ๆ นี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้แต่คำว่าพลเมืองมีการนำกลับมาใช้อีก ครั้งในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 การเป็นพลเมือง มีหลายมิติการที่จะเป็นพลเมืองนั้นต้องมีดังต่อไปนี้¹⁸

1. มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
2. ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
3. มีสิทธิและหน้าที่
4. มีส่วนร่วมทางการเมือง
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

การสร้างความเป็นพลเมืองเป็นสิ่งที่จะทำให้สังคมไทยมีความสงบสุขได้ กล่าวคือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตามกฎหมายและทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้สึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองมีแต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง สิ่งแรกคือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” มี 3 ประการ¹⁹ คือ

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาคการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไม่ให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม โดยคำนึงถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นไปที่คุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล

หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองทั้ง 3 หลักการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

การผลักดันให้กลุ่มเด็กแว้นมีจิตสำนึกและกลับไปเป็นพลเมืองของประเทศจึงมีความสำคัญกว่าการผลักดันให้เด็กแว้นให้ไปอยู่ชายขอบของสังคม ถูกตีตราว่าเป็นส่วนเกิน เพราะการทำเช่นนั้นไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาหากแต่จะเพิ่มปัญหาให้เกิดขึ้น

ปัญหาเด็กแว้น : ใครรับผิดชอบ

เด็กแว้นเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตกมานานนับสิบปี ภาครัฐเองก็ใช้ทั้งกฎหมาย ใช้การลงโทษ การจับกุม ถึงขั้นเอาผิดกับผู้ปกครอง หากแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ซ้ำร้ายยังขยายไปสู่ความรุนแรง มีการตั้งกลุ่มก่ออาชญากรรม มีการแข่งขันระหว่างแก๊งค์ มีการใช้ยาเสพติด การใช้อาวุธ และที่มากไปกว่านั้น

¹⁸ อ่างแล้ว , ความเป็นพลเมือง

¹⁹ อ่างแล้ว , ความเป็นพลเมือง

คือมีการค้าประเวณีด้วย ยิ่งในปัจจุบันการมีสื่อสังคมออนไลน์ยิ่งทำให้การนัดหมาย การนัดซื้อ นัดขายสิ่งของ เหล่านี้ทำได้ง่ายขึ้น

จากคำกล่าวของแพทย์หญิง วินิตดา ปิยะศิลป์²⁰ ในปัญหาเด็กแว้นปัญหาอย่างหนึ่งคือ ตัวของผู้ใหญ่ มุมมอง กรอบความคิดที่ตัดสินคนอื่น ทำให้เด็กที่เอียงไปจากกรอบความคิดนี้ถูกตีตราว่าเป็นเด็กไม่ดี ทำให้ไม่มีการไตร่ตรองที่จะช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ เด็กจะดีไม่ดีขึ้นอยู่กับว่าไปเจอใคร ตนเองเคยได้เข้าไปดู ในกระบวนการศาลยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว มีโอกาสพูดคุยกับเด็กแว้นที่ถูกจับ ทำให้เห็นว่า 90 % ของเด็กรู้สึกไม่มีความสุข มักเป็นเด็กที่เรียนไม่เก่ง ซึ่งจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้เด็กกลุ่มนี้ ไม่มีความสุข ออกไปหาความสุขด้วยวิธีอื่น เช่น ไปแว้น ไปดูเด็กแว้นแข่งรถ ในขณะที่สังคมยอมรับแต่เด็กเก่ง โรงเรียนจึงควรมีจัดกิจกรรมสำหรับเด็กไม่เก่ง ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มใหญ่ในสังคม ควรจะมีกิจกรรมชี้ทางให้กับเด็ก แต่ละแบบให้ได้แสดงพลังความสามารถ²¹

เด็กกลุ่มเสี่ยงมีตั้งแต่เด็กเล็กอนุบาลจนเด็กโต แต่ในโรงเรียนไม่มีระบบการรองรับค้นหาเด็ก กลุ่มเสี่ยงตั้งแต่เด็กอนุบาล ทำให้โตมาเป็นวัยรุ่นที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงซึ่งไม่มีระบบช่วยเหลือ ซึ่งถ้าแก้ได้ตั้งแต่ต้น จะไม่บานปลาย ทำให้ชีวิตของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับว่าสิ่งแวดล้อมจะไปเจอใคร ทำให้พฤติกรรมเป็นไปแบบไหน ปัญหาเยาวชนมีเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงเวลา 10 ปี คดีเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นเกินกว่า 200 % ปัจจุบันมีศาลเด็ก และเยาวชนทุกจังหวัด สถิตินับถึงปีที่แล้วมี 76,000 คดี ทำให้ศาลไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขได้ โดยในปัจจุบัน มีระบบการช่วยเหลือโดยศาลจะส่งเด็กย้อนกลับไปโรงเรียนและแพทย์ให้ช่วยเหลือ ซึ่งทางโรงเรียนก็ต้องมี ระบบให้การช่วยเหลือ ระบบ Big Brother พี่ช่วยน้อง ควรจะมีในทุกจังหวัดในชุมชนโดยขึ้นกับโรงเรียน ให้ครูช่วยแนะนำ เพื่อให้มีระบบช่วยเหลือเด็กซึ่งทำได้ง่ายกว่าให้แพทย์ช่วย เริ่มต้นให้เด็กมองเห็นข้อดี ในตัวเอง²² เมื่อเด็กไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว พ่อแม่ชอบตำหนิและบ่นลูกอยู่เป็นประจำ เด็กจึงออกไป หากการยอมรับจากภายนอกในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่คำนึงว่าถูกหรือผิด ดังนั้นครอบครัวควรมีกิจกรรมให้ลูก ได้แสดงออกในทางบวกและชื่นชมในความสามารถเพื่อให้ลูกเกิดความภาคภูมิใจ²³

ด้านครอบครัวที่สงสัยว่า เด็กกำลังเข้าสู่วงจรนี้ควรสังเกตพฤติกรรมลูกว่า เริ่มหายหน้าหายตาในเวลากลางคืนหรือไม่ ขณะเดียวกันเด็กเริ่มพูดภาษาราชการยานยนต์ต่าง ๆ มากขึ้น และร้องขอให้ซื้อ รถจักรยานยนต์ให้ เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้นครอบครัวไม่ควรตำหนิเด็ก แต่ต้องพูดคุยด้วยที่ท่าที่พร้อมรับ ฟังและเสนอแนะข้อถูกผิด ประกอบกับศึกษาพฤติกรรมของลูกไปเรื่อย ๆ ²⁴

ดังนั้นจึงไม่เป็นการกล่าวเกินเลยหากจะบอกว่าทุกสถาบันในสังคมต้องล้วนมีส่วนในการทำให้เกิดปัญหาเด็กแว้น โดยปัญหาต่าง ๆ สามารถจำแนกออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้²⁵

1. สถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการหล่อหลอมพฤติกรรม ของเด็ก อย่างไรก็ตามพบว่าครอบครัวที่ไม่ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูบุตรจำนวนมาก ได้แก่ครอบครัว

²⁰ พญ.วินิตดา ปิยะศิลป์ , หมอสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี (รพ.เด็ก) , เวทีเสวนาเรื่อง การป้องกันและการแก้ปัญหา “เด็กแว้น และเด็กสก๊อย”

²¹ การป้องกันและการแก้ปัญหา "เด็กแว้นและเด็กสก๊อย" , <http://www.okmd.or.th/bbl/documents/285/bbl-protection-and-solutions-vangboy-skoygirl>

²² เฟิงอ้อ

²³ อ่างแล้ว , เกาะติดเด็กแว้น กับชีวิตติดหล่ม

²⁴ เฟิงอ้อ

²⁵ ปัญหาเด็กแว้น , <https://punpunsara.com/2015/06/08/ปัญหาเด็กแว้น>

ที่ยากจนหรือด้อยโอกาสทางสังคม มักไม่มีเวลาดูแล ชี้นำหรือส่งเสริมพฤติกรรมบุตรหลานให้เหมาะสม หรือเป็นตัวอย่างไม่ดีให้กับบุตรหลานเสียเองหรือเด็กไม่ได้มองพ่อแม่เป็นแบบอย่าง (Idol) ครอบครัวที่ยากจนหรือด้อยโอกาสทางสังคมเกิดจากไม่เท่าเทียมของโอกาสด้านเศรษฐกิจ พ่อแม่ไม่ได้มีการศึกษาที่ดี การมีลูกมากทำให้มีความยากลำบากในดูแลมากขึ้น สภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่ครอบครัวอาศัยอยู่ที่มีผลเช่นกัน ครอบครัวที่ยากจนบางครอบครัวอาศัยชุมชนแออัดซึ่งเป็นแหล่งรวมของคนที่ได้รับผลกระทบจากความไม่เท่าเทียมด้านโอกาสทางเศรษฐกิจ เด็กที่อยู่ในชุมชนได้สัมผัสพฤติกรรมด้านไม่ดีต่างๆที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญไม่ได้เหมารวมว่าครอบครัวยากจนทุกครอบครัวหรือที่อยู่ในชุมชนแออัดจะสร้างให้เกิดเด็กแว้น ครอบครัวร่ำรวยที่ไม่มีเวลาอบรมบุตรก็สามารถทำให้เกิดเด็กแว้นได้เช่น แต่ส่วนใหญ่ไปแว้นรถยนต์กัน

2. สถาบันการศึกษา ระบบการศึกษาแบบแข่งขันก่อให้เกิดความรู้สึกกดดัน เด็กที่ทำได้ไม่ดีไม่เกิดความภูมิใจในความสามารถของตน จึงมีแนวโน้มแสดงออกทางพฤติกรรมอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับในหมู่เพื่อนเช่นการแข่งรถ ไม่มีการกิจกรรมอื่น ๆ ให้เด็กได้แสดงความสามารถ เช่น ดนตรี กีฬา กิจกรรมอย่างเพียงพอ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านวิชาการ การเรียนเพื่อสอบ โดยเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเรียน เด็กที่ทำคะแนนไม่ดีสามารถแสดงออกถึงความสามารถของตนด้าน ดนตรี กีฬา กิจกรรมได้ หากเด็กมีความสามารถด้านนี้เขาจะรู้สึกภูมิใจในความสามารถของตน และไม่ออกไปทำกิจกรรมที่ไม่ดี บุคลากรทางการศึกษาเช่น ครู ผู้บริหาร กระทรวงไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการทำให้เกิดการสร้างสรรคด้านวิชาการ – กิจกรรม

3. ผู้บังคับใช้กฎหมาย ตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ปราบปราม จับกุมได้อย่างเพียงพอและเคร่งครัด หากปราบปรามอย่างเคร่งครัดแล้วเยาวชนจะกลัวและไม่กล้ากระทำความผิด สาเหตุเกิดจากอ่อนแอเชิงโครงสร้างของสถาบันตำรวจในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร

4. สื่อมวลชน สื่อไม่ได้สร้างสื่อที่ดีมีคุณภาพให้เยาวชนได้สัมผัสอย่างเพียงพอ มีแต่ละครสะท้อนสังคมที่ทำให้เกิดสัมผัสพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัว มีละครชี้นำสังคมจำนวนน้อย โฆษณาชี้นำให้เกิดความความต้องการด้านวัตถุ เช่น โทรศัพท์มือถือ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวขาว ไม่ค่อยมีสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมเยาวชน เช่น การประดิษฐ์ ความรู้วิทยาศาสตร์ สารคดี กีฬา ดนตรี หากมีสื่อสร้างสรรค์จะส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจให้สนใจใน ดนตรี กีฬา กิจกรรมหรือแม้แต่การเรียนด้วย

5.ภาครัฐ การบริหารหน่วยงานราชการ กระทรวงที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการศึกษา กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม ตำรวจ ซึ่งเกิดจากปัญหาของสถาบันการเมือง การสร้างพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนยังมีน้อยได้แก่ ลานกิจกรรม สวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดหรือการสร้างกิจกรรมให้เยาวชนมีส่วนร่วม

สภาพสังคมปัจจุบันวัยรุ่นส่วนใหญ่ที่เรียนไม่เก่งมักจะถูกผู้ใหญ่ตีตราว่า “มีปัญหา” ทำให้เด็กรู้สึกไม่มีความสุข ไม่ได้รับการยอมรับ จนต้องพยายามหาทางปลดปล่อยศักยภาพของตัวเองโดยทำกิจกรรมที่ทำหาย หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อแสวงการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เมื่อเด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่น สมองส่วนเหตุผลคิดแก้ปัญหาอยู่ระหว่างการพัฒนา ควรฝึกให้เด็กแก้ปัญหา เพื่อให้เด็กสามารถคิด ชับซ้อนแก้ปัญหาได้เต็มศักยภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าค่ายเป็นการจัดปรับกลไกหลายอย่าง ทั้งความคิด พฤติกรรม ความสามารถ กลุ่มสังคม เพราะจะเป็นการฝึนสิ่งที่อยากทำในช่วงแรก และจะดึง

ความสามารถศักยภาพออกมาเพื่อให้ได้ ผู้ใหญ่ให้การยอมรับและชื่นชม ส่วนการฟื้นฟูวัยรุ่น ต้องเป็นสัมพันธ์ภาพที่สบาย ๆ แนะนำสิ่งใหม่ ๆ ให้วัยรุ่น ให้เกิดความตระหนักว่าทุกความสามารถที่เพิ่มขึ้นคือการเรียนรู้ทั้งหมด ทำให้เด็กคิดไตร่ตรองจากการใช้ตนเองเป็นฐาน และพบว่าความสามารถของเขาเพิ่มขึ้นมีคนยอมรับ ทำให้การคิดตัดสินใจต่อชีวิตของเขาเปลี่ยนไป พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วยตัวเขาเอง

ความเป็นพลเมือง : การสร้างสำนึกเพื่อแก้ปัญหา

เมื่อเราต้องการแก้ปัญหาโดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีของเด็กแว้นเพื่อที่สุดแล้วเด็กกลุ่มนี้จะเปลี่ยนสภาพจากคนขายของสังคมกลายเป็นพลเมืองที่ดี กลายเป็นรากฐานของประเทศต่อไปได้อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการเป็นพลเมืองนั้นมีปัจจัยหลัก ๆ อยู่ 3 ข้อ ผู้เขียนจึงขอเริ่มง่าย ๆ จาก 3 ข้อดังกล่าว ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันไม่อาจล่วงละเมิดได้ ทุกคนมีอิสรภาพและความเสมอภาค มีการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน ดังนั้นในข้อแรกสิ่งที่จะต้องกล่าวถึงคือเด็กกลุ่มนี้มีค่าอย่างไร การเกิดมาของพวกเขามีความสวยงามเพียงใด สร้างค่านิยมการยอมรับที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรมในตัวเด็กทุกคน แม้ว่าเด็กคนนั้นจะไม่ฉลาด เรียนไม่เก่ง เกเรดื้อเล็กน้อย หรือแม้กระทั่งสถานภาพทางสังคมของพวกเขาก็ไม่ควรถูกนำมาเปรียบเทียบกับใคร ๆ ที่สำคัญที่สุดต้องเลิกการเปรียบเทียบว่าทำไมไม่เป็นอย่างคนนั้น ทำไมไม่เป็นอย่างคนนี้ เลิกเปรียบเทียบเด็กเก่งกับไม่เก่ง และหากว่าเขามีความสามารถในด้านใดเขาก็ควรที่จะมีโอกาสได้แสดงความสามารถจนถึงที่สุด

คนในสังคมไม่ควรไปตัดสินว่าเด็กคนนั้นไม่ตั้งใจ ๆ เพราะการตัดสินคนอื่นเป็นเรื่องที่เราทำเสมอ เรานั่งอย่างสุขสบาย มีการศึกษาที่ดี ก่อนที่เราจะขึ้นตัดสินคนอื่นไปอย่างง่ายดาย เราต่างลืมไปว่าเรามีเงื่อนไขชีวิตที่แตกต่างกัน มีต้นทุน โอกาส มีความฝันและมีภาพอนาคตที่แตกต่างกัน วัยรุ่นบางคนเห็นภาพและมีความฝันได้อย่างจำกัด²⁶

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฏกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ การมีกฏกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไม่ให้ถูกละเมิด คือ การสอนให้เด็กแว้นรู้ถึงสิ่งที่ตนเองควรกระทำ และไม่ควรถ้า เพราะถึงแม้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์จะเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ก็ตาม แต่สิ่งที่ควรทราบคือสิทธิเสรีภาพดังเช่นว่านั้นควรมาพร้อมกับการขอบเขตและการเคารพกฎ กติกาที่สังคมวางเอาไว้ โดยไม่ไปละเมิดผู้อื่น หรือสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับใคร

แม้ว่านานวันเข้าสังคมก็จะไม่ยอมรับพวกเขามากขึ้นแต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มเด็กแว้นกลับมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นถึงกระทั่งมีข่าวการปราบปรามและจับกุมไม่เว้นแต่ละวัน แต่กลับมีเด็กแว้นหน้าใหม่เกิดขึ้นมากกว่าเดิม ทั้ง ๆ ที่ภาพลักษณ์ของเด็กแว้นติดลบขนาดนี้ เพราะฉะนั้นการให้ความสำคัญกับพวกเขาในวิธีคิดที่ว่าเด็กแว้นอาจจะไม่ใช่คนเลวอย่างที่เราคิดเข้าใจ และอะไรคือสิ่งกลุ่มเด็กแว้นต้องการเพื่อมองถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไขที่ยังอยู่ภายใต้ความเป็นธรรม เคารพในสิทธิ แต่ก็ยังอยู่ภายใต้กฎและกติกา

²⁶ อ้างแล้ว , ‘เป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ’ เด็กแว้นในฐานะวัฒนธรรมวัยรุ่น

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม โดยคำนึงถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นไปที่คุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล ด้วยเด็กแว้นส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยที่เป็นเยาวชนดังนั้นสิ่งที่ควรทำคือทำให้เขาได้รู้ว่าด้วยช่วงอายุขนาดนี้ความรับผิดชอบของเขาเป็นสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ การแสวงหาความรู้เพื่อสร้างอนาคตของตนเอง การไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ใคร พร้อมกับนี้เมื่อเกิดปัญหาวิธีแก้ปัญหาควรพิจารณาตามความเหมาะสม พิจารณาด้วยปัญญา และเหตุผลมากกว่าการใช้กำลัง หรือวิธีการที่ผิด ๆ

ในขั้นตอนต่อมาสิ่งที่ควรทำคือการมองให้ลึกถึงเหตุและผลว่าทำไมเด็กกลุ่มนี้จึงเลือกที่จะออกมาเป็นเด็กแว้นมากกว่าการใช้ชีวิตตามปกติวิสัยของวัยรุ่นทั่วไป มีอาจารย์ซึ่งทำงานวิจัยฉบับหนึ่ง²⁷ เกี่ยวกับเด็กแว้นได้กล่าวถึงพฤติกรรมของกลุ่มเด็กแว้นไว้อย่างน่าสนใจว่า “พอก้าวเข้าไป ได้เห็นเบื้องหลังเห็นรายละเอียด รับรู้ถึงเหตุผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าคืออะไร ทำให้เข้าใจภาพชัดขึ้น เลยรู้สึกว่าการกระทำนั้นมันมีที่มา สามารถอธิบายได้ แต่สังคมจะยอมรับหรือไม่เป็นอีกเรื่อง แต่ระบบการประเมินค่ามันจะเปลี่ยนไป ไม่ได้เป็นคนโรแมนติคขนาดมองว่าทุกคนเป็นเหยื่อระบบทั้งหมด²⁸” หากแต่การกระทำของเด็กแว้นก็ไม่ใช่ว่าความถูกต้องไปเสียทั้งหมด เพราะอย่างไรก็ตามแสดงออกของเด็กแว้นก็เป็นการกระทำที่ไม่ถูกกฎหมายอยู่แล้ว เพียงแต่เราต้องเริ่มพิจารณากันใหม่ว่าวิธีการที่ยังใช้กันอยู่นั้นดีหรือถูกต้องหรือไม่ และจากงานวิจัยฉบับเดียวกันก็พบว่าเด็กแว้นในเมืองจันทบุรีภาครัฐมุ่งเน้นใช้วิธีวิธีป้องปราม หยุดยาและสกัดเช็ทซ์ เพราะพื้นที่แห่งนี้รุนแรงมากในภาคตะวันออก ช่วงแรก ๆ เห็นตำรวจใช้วิธีปราบ แต่รู้ว่าไม่ได้ผล ก็เลยชักชวนเข้ามาทำงานกับภาคีเครือข่าย ร่วมประชุมโต๊ะกลมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การนำเด็กหัวโจกเข้ามาฝึกอบรมแล้วค่อย ๆ เข้าไปละลายพฤติกรรม การกำจัดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยบวก เช่น ควบคุมหอพักร้านเกม ผิดกฎหมาย ผลักดันให้ชุมชนจัดกิจกรรม สร้างลานกีฬาแข่งขันในช่วงกลางคืน จากการประเมินผลเบื้องต้นพบว่าสถิติการกระทำผิดลดลงทันที และจะนำโครงการนี้ไปเป็นโมเดลประยุกต์ใช้กับจังหวัดอื่น ๆ พร้อมกับประสานสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกด้วย²⁹

เมื่อการขับขี่มาดโผนทำให้วัยรุ่นที่เคยถูกทอดทิ้งกลายเป็นจุดสนใจ กลายเป็นพระเอกบนเวทีได้อีกครั้ง ฉากหน้าแห่งการเสี่ยงชีวิตนั้นเป็นฉากที่บดบัง “ความผิดหวัง” ของเหล่าเด็กแว้นเอาไว้เบื้องหลังที่เต็มไปด้วยความล้มเหลวและการถูกปฏิเสธ ทั้งจากระบบการศึกษา จากสถาบันครอบครัว ไปจนถึงการไม่ได้รับการยอมรับ³⁰

สุดท้ายปัญหาเรื่องเด็กแว้นก็นำไปสู่คำตอบเดิม ๆ ความเข้าใจที่เราต่างรับรู้แต่ก็ไม่แยแสสนใจ เพราะการขึ้นเวทีและหาทางกำจัดเป็นเรื่องง่าย เรื่องที่ยากคือการสืบสาวไปยังต้นเหตุที่เกี่ยวข้องกับเราทุกคนในสังคม ซึ่งเป็นสังคมเดียวกันกับที่เราทุกคนอยู่ คำตอบน่าเบื่อเรื่องความเหลื่อมล้ำ การกระจายทรัพยากรที่ไม่ธรรม การเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานและความรุนแรงที่แฝงอยู่ทุกที่แม้แต่ในครอบครัว และเมื่อเราเข้าใจว่าเด็กแว้นก็คือเด็กวัยรุ่น แต่เป็นวัยรุ่นที่เลือกจะก้าวเดินออกจากบ้าน ไปเสี่ยงตายบนท้องถนนและหันเหหา

²⁷ เร่ง รัก รุนแรง: โลกชายขอบของนักบิด , ผศ.ดร.ปนัดดา ชำนาญสุข , (มปป.) , ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน (ศวปถ.) : กรุงเทพฯ ฯ

²⁸ อ่างแล้ว , Dark Side of Life: เดินเข้าไปในโลกของคนใน

²⁹ เพิ่งอ่าง

³⁰ อ่างแล้ว ‘เป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ’ เด็กแว้นในฐานะวัฒนธรรมวัยรุ่น

การยอมรับโดยมีความรุนแรงและความเสี่ยง เพราะเราต่างต้องการแสวงหาพื้นที่แห่งการยอมรับและพื้นที่ ๆ ปลอดภัย ถ้าสังคมและบ้านปลอดภัย ใครจะอยากออกไปเสียจากบ้าน³¹

ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาของภาครัฐในกรณีของเด็กแว้น ซึ่งใช้กฎหมายปราบปรามมาโดยตลอดนั้น พบว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ และมีแนวโน้มจะกดดันให้เยาวชนกลุ่มนี้ใช้ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเก็บสถิติข้อมูลเด็กแว้นกระทำผิดคดีอาชญากรรมมีตัวเลขสูงขึ้น แถมช่วงอายุน้อยลงเรื่อย ๆ แม้ว่าทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้มงวดกวัดขัง หน่วยงานรัฐใช้หลักการทางจิตวิทยา เช่น จับเด็กเข้าวัดฝึกสมาธิ แต่พอปล่อยตัวเด็กก็จะกลับไปซึ่งรถเช่นเดิม เพราะไม่ได้แก้ปัญหาโดยตรงจุด คือต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมให้ทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานในเชิงบูรณาการ³²

พร้อมกันนี้ในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้มีการให้ความเห็นเรื่องการแก้ปัญหาไว้อย่างน่าสนใจซึ่งผู้เขียนขอยกมากล่าวถึง ดังนี้³³

1. รมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเยาวชน รับทราบถึงผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นทั้งมิติด้านสุขภาพและความรุนแรงทางสังคมอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมา ภายหลังจากการซื้อรถจักรยานยนต์ให้ลูกที่มีวุฒิภาวะยังไม่เหมาะสม เพื่อเพิ่มความตระหนักในผลกระทบและความยับยั้งชั่งใจของพ่อแม่ก่อนการตัดสินใจซื้อรถมอเตอร์ไซค์ให้ลูก

2. รัฐควรจัดระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อประโยชน์เหมาะสมกับภูมิประเทศ และการใช้เวลาของประชาชนในพื้นที่ และทำให้ประชาชนรู้สึกคุ้มค่าและมีความพึงพอใจในการใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียน เพื่อลดความต้องการในการใช้รถมอเตอร์ไซค์ในกลุ่มเยาวชนที่มีวุฒิภาวะที่ไม่เหมาะสมลง

3. ระบบธุรกิจจำหน่ายรถจักรยานยนต์ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ และการนำเสนอข้อความ รูปภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการส่งเสริมการตลาดผ่านทางสื่อต่างๆ จากเดิมที่มุ่งเน้นในเรื่องของความเร็ว แรง เปลี่ยนเป็นการมุ่งเน้นที่ความปลอดภัย อีกทั้งควรมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นในสังคมจากการขับใช้รถมอเตอร์ไซค์ในกลุ่มเยาวชนด้วย

4. สร้างกระแสการวิพากษ์วัฒนธรรมความเสี่ยง ความแรง ความเร็วเพื่อลดอำนาจของค่านิยมในเรื่องดังกล่าวของผู้ขับใช้รถจักรยานยนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่น

5. การคำนวณต้นทุนความเสียหายที่เกิดขึ้น ควรรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเกิดผลกระทบเชิงลบทางสังคมด้วย

6. การบาดเจ็บและการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรในกลุ่มผู้ขับใช้รถจักรยานยนต์วัยรุ่นมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับความอ่อนแอของครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และระบบการเมืองด้วย ดังนั้นรัฐจะต้องกำหนดนโยบายการแก้ปัญหาในลักษณะสหวิทยาการ โดยทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกกระทรวงอย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถแก้ไขรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหาได้

7. รัฐควรส่งเสริม และผลักดันมาตรการให้กลุ่มเด็กวัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ เพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน และสร้างสังคมที่ปลอดภัยด้วย

³¹ เฟิ่งอ่าง

³² สสำรวจรุนแรงสุด! เด็กแว้นเมืองจันทน์ , <http://www.thaihealth.or.th/Content/5154สำรวจรุนแรงสุด! เด็กแว้นเมืองจันทน์.html>

³³ อ่างแล้ว , เร่ง รัก รุนแรง: โลกชายขอบของนักบิด

บทสรุป

ทุกประเทศอยากได้พลเมืองที่ดี พลเมืองที่เป็นกำลังของประเทศได้ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยก็เช่นกันเพราะรัฐประชาธิปไตยต้องอาศัยพลเมืองเป็นรากฐาน เพราะถ้าหากความเป็นพลเมืองหมายถึง ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐ หรือสังคม หรือชุมชนที่อาศัยอยู่ที่มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและต่อสาธารณะหรือส่วนรวม...³⁴ เพราะการที่สังคมประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้นั้นมีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจด้วยความรู้ที่ถูกต้อง และยังต้องสอนให้เคารพซึ่งกันและกัน เพราะถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิทธิที่กระทำได้หากแต่ถ้าการกระทำนั้นไปสร้างผลกระทบกับใครเราก็ควรตระหนักว่าสิ่งที่ทำไปนั้น ถูกต้องหรือไม่ แต่ในทางหนึ่งถ้าเราจะแก้ปัญหาเราก็ต้องตระหนักถึงรากฐานของปัญหานั้น ๆ โดยยืนอยู่บนความเข้าใจของบริบทของสิ่งนั้นตามเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมจริง

ถ้าหากคิดว่ารากฐานของประเทศเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างจิตสำนึกต่อคนในประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะกระทำเช่นนั้น เพราะในทุกประเทศไม่ได้มีด้านเดียว เพราะนอกจากจะมีด้านที่ดี เรื่องสวยงามน่าชื่นชมแล้ว ประเทศเหล่านั้นก็ต้องมีด้านที่ไม่ดี หรือด้านมืดอยู่ด้วย ยกตัวอย่างบทความชิ้นนี้ที่ผู้เขียนเองได้นำเสนอก็คงเห็นว่าเด็กแว้นก็นับเป็นปัญหาหนึ่งในด้านมืดของประเทศที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุดลง แม้ว่าหลายภาคส่วนพยายามแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นการระดมความคิดเห็น การออกกฎหมายมาควบคุม ฯลฯ หากแต่การแก้ปัญหาส่วนใหญ่ก็เกิดขึ้นโดยภาครัฐ และการแก้ปัญหาของภาครัฐก็ยังเป็นแก้ปัญหาแบบฉาบฉวย ตามกระแส ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม คุมขัง ยึดของกลาง การใช้ความรุนแรง การทำทุกทางตามอำนาจที่มีเพียงเพื่อ “หยุด” เด็กแว้น ซึ่งในความเป็นจริงการกระทำเช่นนี้อาจสร้างผลกระทบเป็นวงกว้างและมีแรงกระทบที่มหาศาลมากกว่าที่จะคลี่คลายหรือหยุดปัญหา และด้วยหลายสิ่งหลายอย่างที่ผ่านมาก็แสดงให้เห็นแล้วว่าเมื่อมองให้ลึกลงไปปัญหาเด็กแว้นอาจจะซับซ้อนเกินกว่าคำว่า “ชิงรถ”

³⁴ “ความเป็นพลเมือง” , <https://siamrath.co.th/n/29845>